رسول الله صلی الله علیه وسلم از راه «شجره» - مدینه را - به قصد مکه ترك می کرد و در بازگشت، از راه «معرَّس» وارد مدینه می شد. هنگام ورود به مکه از گردنه ی بالایی وارد می گشت و هنگام خروج، مکه را از گردنه ی پایینی ترک می کرد.

از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم از راه «شجره» - مدینه را - به قصد مکه ترك می کرد و در بازگشت، از راه «معرَّس» وارد مدینه می شد. هنگام ورود به مکه از گردنه ی بالایی وارد می گشت و هنگام خروج، مکه را از گردنه ی پایینی ترک می کرد.
[صحیح است] [متفق علیه]

حدیث عبدالله بن عمر رضی الله عنهما در موضوع استحباب تغییر مسیر رفت و بازگشت در نماز عید و جمعه و سایر عبادات می باشد. اما معنای تغییر مسیر این است که برای انجام عبادتی از راهی رفته شود و به وقت بازگشت مسیر دیگری انتخاب گردد؛ به عنوان مثال از سمت راست برود و از سمت چپ بازگردد؛ و این مساله در مورد دو نماز عید از رسول الله صلی الله علیه وسلم ثابت است؛ چنانکه جابر رضی الله عنه روایت می کند رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز عید، از یک مسیر می رفت و از مسیر دیگری بازمی گشت؛ و همین مساله در حدیث مذکور نیز روشن است. اما اقوال علما در بیان حکمت این تغییر مسیر متنوع است که مشهورترین آنها عبارتند از: 1- تا هر دو مسیر در روز قیامت برای او گواهی دهند؛ چون زمین در روز قیامت بر خیر و شری که بر روی آن انجام شده شهادت می دهد؛ بنابراین چون از راهی رفته و از راهی بازگردد، هر دو راه در روز قیامت برای او شهادت می دهند که نماز عید را ادا کرده است. 2- جهت اظهار شعایر دینی مانند عید؛ تا اینکه همه جای بازار از نمازگزاران پر شود؛ و چون عبادت گزاران در راه های مختلف شهر پراکنده شوند، این خود سبب به نمایش آمدن یکی از شعایر الهی می شود؛ و نماز عید نیز یکی از شعایر دین است؛ و دلیل آن این است که: مردم امر شدند تا جهت ادای آن به سوی صحرا خارج شوند تا به این وسیله این عمل عبادی را به نمایش بگذارند و آن را علنی نمایند. 3- تغییر مسیر به سبب رعایت حال فقیرانی است که در بازارها حضور دارند؛ گاهی در مسیری کسانی هستند که در مسیر دیگر نیستند؛ و به این ترتیب به همه آنها صدقه داده شود. اما دیدگاه نزدیک تر به صواب - والله اعلم - این است که علت، اظهار شعایر الهی می باشد؛ تا اینکه نماز عید به عنوان یکی از شعایر الهی با خروج مردم جهت برپایی آن از همه ی کوچه های شهر، به نمایش گذاشته شود. اما در باب حج چنانکه در حدیث مذکور آمده است، رسول الله صلی الله علیه وسلم در ورود به مکه و خروج از آن، راه های مختلفی را انتخاب می کند؛ چنانکه از بالای مکه وارد می شد و از پایین آن خارج می گشت؛ همچنین در رفتن به عرفات و بازگشت از آن، دو راه مختلف را انتخاب می کرد. علما در این زمینه نیز اختلاف کرده اند که آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم جهت تعبد چنین عمل کرده است یا اینکه راه آسان تر جهت ورود و خروج را انتخاب کرده است؟ زیرا راه ورودی و خروجی انتخابی ایشان، آسان ترین راه برای ورود و خروج بوده است. عده ای از علما که معتقد به دیدگاه اول هستند می گویند: سنت این است که از بالای مکه وارد آن گردد و از پایین مکه از آن خارج شود؛ و سنت است که از راهی به عرفات رفته و از راه دیگری بازگردد. و برخی از آنها می گویند: این بر حسب آسان بودن مسیر است؛ و ملاک راهی است که برای رفت و آمد آسان تر باشد، فرقی نمی کند از بالا باشد یا پایین. به هر حال اگر برای حجاج و کسانی که قصد عمره دارند، میسر باشد که از بالای مکه وارد شده و از پایین آن خارج شوند، کار خوبی است؛ در این صورت اگر عبادت بوده باشد که به پاداش آن دست یافتند و اگر عبادت نبوده باشد، زیانی ندارد؛ و اگر میسر نباشد، همچون عصر و دوران ما، نباید خود را به مشقت انداخت؛ چنانکه امروزه همه راه ها به یک مسیر منتهی می شوند.

